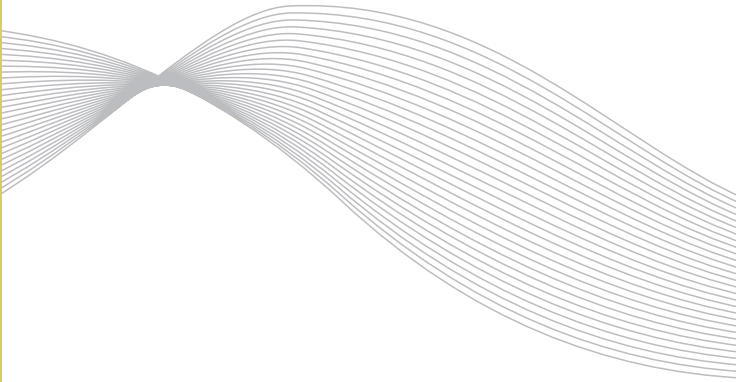

МТСП
МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД
И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

**ПРАВИЛНИК ЗА ЗНАЦИ
ЗА БЕЗБЕДНОСТ И
ЗДРАВЈЕ ПРИ РАБОТА**

**ПРАВИЛНИК ЗА ЗНАЦИ ЗА
БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЈЕ
ПРИ РАБОТА**

Издавањето го поддржа
Меѓународната организација на трудот

ПРАВИЛНИК ЗА ЗНАЦИ ЗА БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЈЕ ПРИ РАБОТА

Член 1

Со овој правилник се пропишува изгледот, бојата и големината на знаците за безбедност и здравје при работа.

Член 2

Одредбите од овој правилник не се применуваат за знаци кои се однесуваат за ставање на пазарот на опасни супстанции, препарати, производи или опрема.

Одредбите од овој правилник не се применуваат за знаци кои се користат за регулирање на патниот, железничкиот, водениот и воздушниот транспорт.

Член 3

Знаци за безбедност и здравје при работа претставуваат знаци кои известуваат, упатуваат и предупредуваат за посебно однесување во текот на работата, преку активности или работни состојби кои даваат информации или упатства со помош на визуелни знаци, боја, светлечки, рачен или звучен сигнал и говорна комуникација, а во зависност од конкретниот случај на извршување на определени работи.

Член 4

Согласно овој правилник одделни изрази го имаат следното значење:

- „знак за забрана“ - претставува знак кој забранува одредено однесување кое може да доведе до опасност при работата;
- „знак за предупредување“ - претставува знак кој дава предупредување за ризик или опасност;

- „знак за задолжително однесување“ - претставува знак кој пропишува задолжително однесување;

- „знак за излез за итни случаи или за прва помош“ - претставува знак кој дава информации за излези наменети за итни случаи, прва помош или спасување;

- „знак за информирање“ - е знак кој обезбедува информации поинакви од оние наведени од алинеја 1 до алинеја 3 од овој член;- „визуелен знак“ е знак кој дава посебни информации во комбинација со геометриски форми, бои, симболи или пиктограми кој станува видлив кога е доволно осветлен;

- „дополнителен визуелен знак“ - е знак кој се користи заедно со еден од знаците опишани во алинеја 6 од овој член, а кој обезбедува дополнителна информација;

- „безбедносна боја“ - претставува боја која има посебно значење;

- „симбол или пиктограм“ - е фигура која опишува одредена состојба или упатува на посебно однесување, а се користи на визуелни знаци или на осветлена површина;

- „осветлен знак“ е знак кој е изготвен од просирен или полупросирен материјал кој се осветлува однатре или одзади така што да изгледа како осветлена површина;

- „звучен сигнал“ е одреден звучен сигнал кој се пушта или емитува од некое средство изготвено за таа цел, без користење на човечки или вештачки глас;

- „говорна комуникација“ означува одредена изговорена порака пренесена од човечки или вештачки глас; и

- „рачен сигнал“ е движење или одредена положба на рацете или дланките во точно утврдена форма, за насочување на лицата кои изведуваат маневри кои преставуваат ризик или опасност за вработените.

Член 5

Кога опасностите не можат да се отстранат или да се намалат со технички мерки за колективна заштита или со методи, мерки или постапки кои се користат во организирање на работата, од страна на работодавачот треба да се обезбедат соодветни знаци за безбедност и здравје при работа и истите да бидат поставени на соодветни места.

Член 6

Знаците кои се користат на патиштата, железницата, внатрешните водени патишта, морскиот и авионскиот транспорт ќе се постават на соодветни места, во согласност со Прилог 5.

Член 7

Вработените и нивните претставници од страна на работодавачот треба да бидат информирани за сите мерки што треба да се преземат во однос на знаците за безбедност и здравје при работа кои се користат при работа.

Член 8

На вработените од страна на работодавачот треба да им се дадат соодветни инструкции во форма на посебни упатства кои се однесуваат на знаците за безбедност и здравје при работа.

Инструкциите треба да го опфатат значењето на знаците, посебно на оние знаци што содржат зборови, како и општото и посебното однесување кое треба да се примени.

Член 9

Вработените и нивните претставници, треба да се консултираат и да учествуваат при разгледување на работите кои се предмет на овој правилник вклучувајќи ги и Прилозите од 1 до 9.

Член 10

Знаците за безбедност и здравје при работа кои се во употреба треба да се усогласат со барањата наведени во Прилозите од 1 до 9 најдоцна 18 месеци по влегувањето во сила на овој правилник.

Член 11

Ако настане оштетување, промена на бојата, осветленоста или промена на интензитетот на звучниот сигнал, треба веднаш да се поправат или заменат.

Член 12

Општите минимални барања за знаци за безбедност и здравје при работа, општите минимални барања за визуелни знаци, минималните барања на знаци за резервоари и цевководи, минималните барања за препознавање и сместување за противпожарна опрема, минималните барања за знаците кои се користат за места каде постојат попречувања или опасност и за одбележување на патеки за движење, минималните барања за осветлени знаци, минимални барања за звучни сигнали, минимални барања за говорна комуникација и за минималните барања за рачните сигнали дадени се во Прилозите од 1 до 9 кои се составен дел од овој правилник.

Член 13

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

ПРИЛОГ 1

за општи минимални барања за знаците за безбедност и здравје при работа

1. Прелиминарни забелешки

1.1 Онаму каде што се бара употреба на знаци за безбедност и здравје при работа според општото правило во член 3 од Директивата, тие треба да бидат усогласени со посебните барања во прилозите 2 до 9 од овој правилник.

1.2 Овој прилог ги воведува овие барања, и дава општи правила за размена или комбинирање на знаците.

1.3 Знаците за безбедност и здравје при работа треба да се користат само во смисла на пораката или информацијата наведена во Директивата

2. Видови знаци

2.1 Постојни знаци

2.1.1 Постојните визуелни знаци се однесуваат на забрани, предупредувања или задолжителни барања и тоа на места како излези, патеки наменети за итни случаи, прва помош, евакуација и сл;

2.1.2 Визуелните знаци или безбедносната боја треба да се користат за стално одбележување на локација и препознавање на противпожарна опрема;

2.1.3 Визуелните знаци на резервоарите и цевководите треба да бидат поставени согласно барањата на Прилог 3;

2.1.4 Местата каде постои опасност од судрување со разни препреки, предмети или паѓање во длабочина, треба постојано да бидат одбележени со безбедносна боја или со визуелни знаци;

2.1.5 Патеките за движење треба да бидат постојано одбележани со безбедносна боја;

2.2 Привремени знаци

2.2.1 Светлечките знаци, звучните сигнали или говорната комуникација треба да се користат кога тоа го бараат потребите за такви знаци, земајќи ги во предвид можностите за промена и комбинирање на знаците наведени во точка 2 од овој Прилог, посебно за случаевите за сигнализирање на опасност и повикување на лицата за превземање на активности за итна евакуација од даденото место;

2.2.2 Рачните сигнали или говорните комуникации се користат за случаи кога тоа го бараат условите за работа, посебно за водење на лица кои изведуваат опасни работи;

3. Менување и комбинирање на знаци

3.1 Може да се користи кое било од следново ако има ист ефект:

- безбедносна боја или визуелен знак;
- светлечки сигнали, звучни сигнали или говорна комуникација и
- рачни сигнали или говорна комуникација;

3.2 Одредени видови знаци можат да се користат заедно како:

- светлечки знаци и звучни сигнали;
- светлечки знаци и говорна комуникација и
- рачни сигнали и говорна комуникација.

4. Безбедносната боја која се користи за знаци за упатства е утврдена во следната табела:

<i>Боја</i>	<i>Значење и цел</i>	<i>Уплатливи и информации</i>
црвена	знак за забрана , опасно однесување , аларм за опасност	средство за запирање , затварања и исклучување во итни случаи, евакуација , противпожарна опрема и идентификација и локација
жолта	знак за предупредување ,	внимавај , биди претпазлив, испитај
сина	задолжителен знак	посебно однесување или дејствие , носи лична заштитан опрема
зелена	знак за излез за итни случаи , знак за прва помош	врати, излези, опрема , простории, нема опасност, врати се на нормална работа

5. Ефикасноста на еден знак не треба да биде пореметена со:

5.1 присуство на друг извор на емисија од ист вид кој ја попречува видливоста и чујноста, посебно:

5.1.1 избегнување и поставување на премногу знаци во близина;

5.1.2 два светлечки знака кое значење може да биде збунувачко, не треба да се користат во исто време;

5.1.3 светлосен знак не треба да се користи во близина на друг светлосен извор;

5.1.4 два звучни сигнали не треба да се користат во исто време;

5.1.5 звучен сигнал не треба да се користи, ако постои друг звук од работната средина и

5.2 поради непрописна поправка, несоодветна поставеност на знаците, недоволен број, нефункционирање и несоодветен дизајн.

6. Зависно од условите, знаците и средствата за сигнализација треба редовно да се чистат, одржуваат, поправаат, проверуваат и заменуваат заради нивно исправно функционирање пред да се стават во употреба.

7. Знаците треба да се постават во зависност од степенот на опасност и карактеристиките на делот и просторот кои тие треба да го означат.

8. Знаците на кои им е потребна електрична енергија, треба да бидат обезбедени со дополнителен извор на електрична енергија за итни случаи.

9. Вклучувањето на светлосен знак или звучен сигнал покажува кога потребното дејствие треба да отпочне, а траењето на осветлувањето на знакот или звучниот сигнал да биде се додека трае дејствието.

10. Светлосните и звучните сигнали треба често да се проверуваат за да се види дали функционираат прописно и дали се ефикасни, пред да се стават во употреба.

11. За случаи кога преку лекарска контрола, слухот или видот на одреден број на вработени е намален или носењето на личната заштитна опрема е променето, треба да се преземат соодветни мерки бројот на знаците или звучните сигнали да се одреди според утврдените состојби и

12. Работните затворени простории, простори и места кои се користат за складирање на поголеми количини на опасни материи, реагенси или препарати, треба да бидат одбележани со соодветни знаци за преупредување според дел 1 на овој правилник, освен ако налепниците на посебните колети или разервоари не се стандардни за таа цел.

ПРИЛОГ 2

за општите минимални барања за визуелни знаци

1. Својства:

1.1 Визуелните знаци треба да бидат конструирани од материјал отпорен на удар и влијание на временски промени;

1.2 Димензиите, колориметричките и фотометричките особини на визуелните знаци, треба да бидат одбрани за лесно гледање и разбирање.

1.3 Пиктограмите треба да бидат едноставни и да содржат само основни детали за информирање;

2. Услови за употреба:

2.1 визуелните знаци треба да се постават во положба која одговара во висина на видното поле на вработените. При ова треба да се замат во предвид разни попречувања на природите од еден во друг работен простор;

2.2 визуелните знаци изготвени со фосфоресцентна боја, рефлектирачки материјали или со вештачко осветлување, треба да се поставени на места каде нема доволно природно осветлување, и

2.3 визуелните знаци треба да се отстранат, кога престанало дејствието за кое биле поставени.

ПРИЛОГ 3

за минималните барања на знаци за резервоари и цевководи

1. Резервоарите кои се користат за работа и складирање за опасни материи или препарати и видливите цевководи кои пренесуваат или содржат опасни материи и препарати, треба да бидат одбележани со пиктограми или симболи врз обоена позадина;

1.1 Барањата наведени во оваа точка не се однесуваат за резервоари кои кратковремено се користат за работа или за резервоари во кои содржината често се менува, ако од страна на одговорните лица се превземени соодветни мерки за безбедност и здравје при работа, преку обука и информирање на вработените.

2. Ознаките на барањата од точка 1 можат да бидат:

2.1 Заменети со сигнали за предупредување наведени во Прилог 2 со употреба на пиктограми или симболи;

2.2 Направени да имаат дополнителни информации со внесување на име или хемиска формула на опасната материја или препаратот со опис на опасноста;

2.3 Наменети за транспорт на резервоарите до местото за работа и дополнети или заменети со стандардни знаци за транспорт на опасни материи или препарати;

3. Знаците треба да бидат поставени:

3.1 Од видливата страна или страни и

3.2 Со лепење без можност да се одлепат или со нанесување на боја;

4. Работните затворени простории кои се користат за складирање на значителни количини на опасни материи или препарати, треба да бидат одбележани со соодветни знаци за предупредување според Прилог 2.

5. складирањето на одреден број опасни материи или препарати може да се одбележи со знак за предупредување од општа опасност, и

6. знаците или ознаките наведени во овој прилог, треба да бидат поставени блиску до местото за складирање или на вратата која води кон складиштето.

ПРИЛОГ 4

за минималните барања за препознавање и сместување на противпожарна опрема

1. Барањата наведени во овој прилог се однесуваат за опрема која се користи само за противпожарни цели;

2. Противпожарната опрема треба да се одбележи со употреба на посебна боја и со поставување на визуелен знак или со употреба на посебна боја на местата каде се чува опремата како и на приодите кон неа;

3. Бојата за идентификација на оваа опрема е црвена и

4. Црвената површина треба да биде доволно голема за да може опремата лесно да се препознава.

ПРИЛОГ 5

за минималните барања за знаците кои се користат за места каде постојат попречувања или опасности и за одбележување на патеките за движење

1. Знаци наменети за присутни попречувања или опасни места:

1.1 местата каде постои опасност од судрување со разни попречувања, паѓање во длабочина или паѓања на предмети, треба да се одбележат со избор на жолто -црни или црвено-бе-

ли пруги во изградените зони, каде вработените имаат пристап во текот на работата;

1.2 димензиите на ознаките треба да одговараат на големината на попречувањето или на опасното место и

1.3 жолто -црните или црвено-белите пруги треба да бидат под агол од 45 степени.

2. Одбележување на патеки за движење:

1.2 патеките за движење на возила кои водат до работните простории и опремата за работа, треба да бидат јасно одбележани со непрекината линија и јасно видлива бела или жолта боја, земајќи ја во предвид бојата на земјата односно подната површина;

1.3 одбележаните пруги мора да бидат поставени на безбедна оддалеченост помеѓу возилата, постојните објекти и пешаците;

1.4 постојните патеки за движење во изградените зони, треба да бидат исто одбележани како во точките 2.1 и 2.2 од овој прилог освен ако не се поставени соодветни огради или тротоари.

ПРИЛОГ 6

за минималните барања за светлечки знаци

1. Својства:

1.1 светлината што се емитува од знакот, треба да произведува светлостен контраст во однос на околината согласно со намената на знакот, но не треба да прави поголем блесок или да биде со слаба јачина како резултат на недоволна осветленост на знакот;

1.2 осветлувањето кое се емитува од знакот, може да биде од една боја или да содржи пиктограм на посебна позадина;

1.3 бојата треба да одговара на табелата за бои со нивното значење наведена во точка 3 од Прилог 1;

1.4 кога знакот содржи пиктограм, тој мора да е во согласност со сите барања на Прилог 2;

2. Посебни правила за употреба:

2.1 ако некоја опрема за работа може да емитува непрекинати или неизменични знаци, неизменичниот знак треба да се користи за покажување висок степен на опасност или итна потреба за интервенција или дејствие. Времетраењето на секој одблесок или фреквенцијата на одсјајот на неизменичниот светлечки знак треба да:

2.1.1 обезбедува соодветно препознавање на пораката , и

2.1.2 избегнува збунетост меѓу разните светлечки знаци или во споредба со знакот со постојано светло;

3. За случаи ако се користи само еден светлечки знак или заедно со звучен сигнал, тогаш треба да се користат точно одредени звучни сигнали;

4. Средствата за емитирање на светлечки знаци наменети за случај на голема опасност, треба да бидат подвргнати на редовна контрола за нивна исправност и воедно да имаат помошно светло.

ПРИЛОГ 7

за минималните барања за звучни сигнали

1. Својства:

1.1. Звучниот сигнал треба да:

1.1.1 има ниво на звук кој е значително повисок отколку нивото на звукот во работната средина, но да се слуша без да биде прејак или да предизвикува болка и

1.1.2 лесно се препознава, особено во однос на должината на пулсот и интервалите помеѓу пулсевите и групните пулсеви и да биде различен од било кој друг звучен сигнал или звук од работната средина;

1.2 доколку некое средство може да емитува звучен сигнал со променлива или стална фреквенција, променливата фреквенција треба да се користи за покажување на повисоко ниво на опасност или итна потреба за дејствие во однос на сталната фреквенција;

1.3 сигналот за евакуација треба да биде постојан.

ПРИЛОГ 8

за минималните барања за говорна комуникација

1. Својства:

1.1 говорната комуникација помеѓу лицето што говори преку емитерот за еден или повеќе слушатели, треба да има форма на мали текстови, фрази, групи на зборови или посебни зборови;

1.2 говорните пораки треба да се кратки, едноставни и јасни, а говорната вештина на лицето што говори и условите за слушање, треба да обезбедат сигурна говорна комуникација;

1.3 говорната комуникација може да биде директна со помош на човечки глас и индиректна преку човечки или вештачки глас кој се емитува од соодветно средство;

2. Посебни правила за користање:

2.1 лицата кои се вклучени во говорната комуникација треба да имаат добро познавање на јазикот што го користат, заради точно изговарање и разбирање на говорните пораки и да се однесуваат соодветно према постојната состојба за безбедно и сигурно работење;

2.2 во колку се користи само говорна комуникација или говорна комуникација и рачни сигнали, треба да се користат точно одредени зборови како:

- 2.2.1 отпочни - за почеток на команда;
- 2.2.2 застани - за прекинување или крај на некое движење;
- 2.2.3 кревај - за кревање на товар;
- 2.2.4 спушти - за спуштање на товар;
- 2.2.5 право, назад, десно, лево се сигнали кои ќе бидат во согласност со соодветен рачен сигнал;
- 2.2.6 опасност - за запирање на итни случаи и
- 2.2.7 брзо - за забрзување на движење од безбедносни причини.

ПРИЛОГ 9

за минималните барања за рачни сигнали

1. Својства:

1.1 рачните сигнали треба да бидат точни, едноставни, широки, лесни за изведување и разбирање и соодветно различни од другите слични сигнали;

1.2 во случаи кога двете раце се користат истовремено, тие треба да се движат симетрично само за давање на еден сигнал и

1.3 во колку се исполнети претходно наведените услови, сигналите што се користат може во одреден однос да бидат променливи од оние кои се прикажани во точка 3 од овој Прилог, но тие треба да бидат еднозначни и разбирливи.

2. Посебни правила за употреба:

2.1 лицето кое дава знаци (во понатамошен текст - сигналист), со движење на рацете и дланките дава упатства на лицето - оператор кое ги прима знаците заради извршување определени работни задачи;

2.2 сигналистот треба да е во состојба безбедно да ги покажува сите движења на рацете во даден момент;

2.3 основна должност на сигналистот е да преку движење на рацете, обезбеди соодветна безбедност при работа на работените кои се наоѓаат во близина на вршењето определени опасни работи;

2.4. во колку условот предвиден во точката 2.3 од овој Прилог не е исполнет, работодавачот треба да организира работа со повеќе сигналисти;

2.5. ако операторот не е во состојба да ги спроведе наредбите кои ги прима, тој е должен да ја прекине работата заради примање на нови упатства кои обезбедуваат безбедност при работа;

2.6. операторот треба во секој момент да го гледа сигналистот без попречувања во неговото видно поле;

2.7 сигналистот треба да носи посебни ознаки со светли бои за негово препознавање како: џакет, ракави или навлаки околу рацете, носење на палка и сл;

3. Во табелите 1, 2, 3 и 4 се утврдени преку значење, опис и приказ точно одредени следни рачни сигнали;

Табела1

Општи сигнали

<i>значење</i>	<i>оџис</i>	<i>џриказ</i>
почни	внимание започни , команда	двете раце се хоризонтално испружени со дланките свртени наназад
стоп	прекин ,крај на дејствието	десната рака покажува нагоре со дланката свртена нанапред
крај	крај на дејствието	двете раце се собрани со дланките на висина на градите

Табела2

Сигнали за вертикални движења

<i>значење</i>	<i>оџис</i>	<i>џриказ</i>
кревај	подигнување на предмет	десната рака покажува нагоре со дланката свртена нанапред и полека прави круг
спуштај	спуштање на предмет	десната рака покажува нодолу со дланката свртена нанапред и полека прави круг
вертикална оддалеченост	оддалеченост на движење или предмети	рацете покажуваат соодветна оддалеченост

Табела 3

Сигнали за хоризонтални движења

<i>значење</i>	<i>опис</i>	<i>пrikaз</i>
движење напред	движење , дејствие и предмети напред	двете раце се свиени со дланките надолу, а подлактиците прават бавни движења кон телото
движење на назад	движење , дејствие и предмети на назад	двете раце се свиени со дланките надолу, а подлактиците прават бавни движења од телото
десно	движење десно кон сигнаристот	десната рака е испружена помалку или повеќе хоризонтално со дланката надолу и полака прави мали движења кон десно
лево	движење лево кон сигнаристот	левата рака е испружена повеќе или помалку хоризонтално со дланката надолу и полака прави мали движења кон лево
хоризонтална оддалеченост	оддалеченост на движење или предмети	рацете покажуваат соодветна оддалеченост

Табела 4

Сигнали за опасност

<i>значење</i>	<i>опис</i>	<i>пrikaз</i>
опасност	прекин за итен случај	двете раце покажуваат нагоре со дланките напред
брзо	брзо движење на дејствије и предмети	сите движења побрзо
бавно	побавно движење на дејствије и предмети	сите движења побавно

International
Labour
Organization

Издавањето го поддржа
Меѓународната организација на трудот